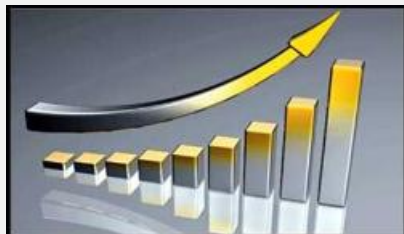

بهره وری اجتماعی و انسانی

شمار کشورهایی که توانسته اند از طریق بهبود بهره وری درآمد ناخالص ملی خود را افزایش دهند فراوان است. بیش از نیمی از رشد درآمد ناخالص سرانه داخلی سنگاپور در فاصله سال های 1983-1996 مدیون افزایش بهره وری نیروی انسانی است. افزایش بهره وری نیروی انسانی بر قدرت رقابت در بازارهای جهانی می افزاید و با این افزایش قدرت امکان تولید بیشتر فراهم می گردد و از این طریق به افزایش درآمد ملی می انجامد و به تبع آن رفاه ملی حاصل می گردد.

شمار کشورهای که توانسته اند از طریق بهبود بهره وری درآمد ناخالص ملی خود را افزایش دهند فراوان است. بیش از نیمی از رشد درآمد ناخالص سرانه داخلی سنگاپور در فاصله سال های 1983-1996 مدیون افزایش بهره وری نیروی انسانی است. افزایش بهره وری نیروی انسانی بر قدرت رقابت در بازارهای جهانی می افزاید و با این افزایش قدرت امکان تولید بیشتر فراهم می گردد و از این طریق به افزایش درآمد ملی می انجامد و به تبع آن رفاه ملی حاصل می گردد. در حالی که بهره وری پایین باعث تورم و در نتیجه به هم خوردن تراز بازرگانی و نهایتاً منجر به افزایش بیکاری در جامعه می گردد. بر این اساس به درستی می توان گفت که چرخه فقر، بیکاری، و بهره وری پائین تنها با افزایش بهره وری شکسته می شود. رشد بهره وری ملی نه تنها استفاده بهینه از منابع را باعث می شود بلکه به ایجاد توازن بین ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در جامعه نیز کمک می کند و همین توازن است که می تواند به جهت گیری مطلوب توسعه جامعه کمک کند. از طرفی ضرورت توسعه اقتصادی به خصوص برای کشورهای در حال توسعه در شرایطی که شکاف عظیم بین این کشورها و کشورهای صنعتی در حال افزایش می باشد بر کسی پوشیده نیست. یکی از عوامل مهم عدم توسعه کشورهای جهان سوم را می توان نتیجه پائین بودن میزان کارایی و بهره وری در بخش های مختلف اقتصادی، اجتماعی به نسبت وضع موجود در کشورهای توسعه یافته تعبیر کرد.

در چنین شرایطی به منظور غلبه بر مشکلات اقتصادی، برنامه ریزی توسعه باید در سربلندی فعالیت های دولت در کشورهای جهان سوم قرار گیرد. در این راستا توسعه صنعتی از آنجا که باعث تحرك قسمت زیادی از منابع ملی در جهت توسعه شده و پایه و بنیادهای مادی جامعه را تغییر می دهد يك تصمیم سرنوشت ساز برای این کشورها قلمداد می گردد. بهره وری و توسعه اجتماعی دارای ارتباطی متقابل و پیچیده هستند که باید جهت هماهنگ سازی مجدد حرکت بهره وری به خوبی مورد بررسی قرار گیرد

نگرانی روز افزون جامعه مدنی در خصوص کیفیت زندگی، حفاظت از محیط زیست، محرومیت و بی کاری، بهداشت، آموزش، عدالت اجتماعی نیازمند تغییر مجدد مفهوم اصلی بهره وری است. بنابراین باید فراتر از ابعاد اقتصادی بهره وری رفته و توجه خود را به تأثیرات اجتماعی و عوامل تعیین کننده آن معطوف سازیم.

دلایل اهمیت بهره وری از بعد اجتماعی آن است که بهره وری حق انتخاب و رفاه افراد را افزایش می دهد. رشد بهره وری با عرضه کالای مصرفی بیشتر، خدمات عمومی بهتر، انتقال دارایی به قشر فقیر جهت کاهش فقر، ساعتی کاری کمتر و ترکیبی از این چهار گزینه، درآمد خالص افراد را افزایش می دهد.

بهره وری در سازمانها نیازمند توجه به خواسته ها و نیازهای کارکنان و هم سوئی این نیازها با اهداف سازمان است. براساس طبقه بندی مشهور مازلو افراد در سازمان نیازهای مختلفی دارند و هر يك به نوبه خود به شکل خاصی برآورد می شود. عمده ترین نیازهای اساسی کارکنان که در بهره وری تاثیر قابل ملاحظه ای دارند عبارتند از:

- برخورداری از حقوق و مزایای متناسب با هزینه زندگی
- برخورداری از يك محیط مناسب و شرایط فیزیکی مناسب انجام دادن کار
- تامین شغلی و اطمینان نسبت به آینده.
- برقراری يك نظام پاداش متناسب با عملکرد و قدردانی از زحمات آنان.
- ارتقای شغلی و پیشرفت در کار بر مبنای صلاحیت و شایستگی و رفع تبعیضات
- توجه به خواستههای منطقی کارکنان و احترام به آنها.
- آموزش و ارتقای توانمندیهای آنان.
- داشتن يك مدیر منطقی و دلسوز
- آگاهی از نتایج کار خود

با توجه به مطالب فوق روشن ترین و پر معنی ترین تعریف در مورد بهره وری عبارت است از: بهره وری هدفی است که از طریق بهسازی مستمر تجهیزات و نیروی انسانی قابل حصول است. در مورد عوامل موثر بر بهره وری نیروی انسانی برآورده ساختن و تامین نیازهای اساسی کارکنان، توانمند کردن، برانگیختن، مشارکت دادن افراد در امور داخلی می داند.

بنابراین افراد را باید بیشتر به حساب آورد زیرا این افراد هستند که نظرات جدید را ارائه می کنند، واکنش های جدید بروز می دهند و پیش از آنکه فرصتها از دست برود یا عامل کوچک تحريك به فاجعه تبدیل شود به فکر تغییر می افتند. نوآوری ها توسط افراد طراحی می شود نه به وسیله ماشین ها.

بنابراین تنها راه برای توسعه کشورهای در حال توسعه اتکاء به دانایی توأم با بهره وری در عمل و کار خردمندان و پویایی و

خلاقیت و ترویج نوآوری در تمام واحدهای صنعتی، اداری و خدماتی می باشد. منافع و دستاوردهای حاصل از افزایش بهره وری در فرایند توسعه ملی بیشمار است که مهمترین آنها عبارتند از: افزایش سود و عایدی تولید کننده، افزایش دستمزد و بهبود شرایط محیط کار برای نیروی کار، بهبود کیفیت محصول تولیدی و کاهش قیمت تمام شده آن در نتیجه افزایش رضایت مشتری و مصرف کنندگان، پرداخت بیشتر مالیات به دولت و در نتیجه تقویت بنیه دولتها در تامین امنیت و رفاه اجتماعی، ارتقاء منزلت اجتماعی، اقتصادی و قدرت سیاسی کشور در بین سایر ملل و بالاخره باعث رونق اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در کلیه بخشها و زیر بخشهای اقتصادی می گردد.

با توجه به محدودیت منابع، افزایش جمعیت، رشد نیازها و خواسته های بشری و رقابت شدید در صحنه اقتصاد جهانی، بدون توجه به استراتژی بهبود بهره وری نمی توان از رشد و بقاء اقتصادی به طور مستمر در بلند مدت در اقتصاد پر از رقابت در سطح بین المللی برخوردار شد.

منابع:

- پرویزی علیایی، نادره، تابستان 1383، بررسی رابطه مهارتهای انسانی با بهره وری مدیران در دبیرستانهای تبریز، پایان نامه کاشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز.
- رحمانی، کمال الدین، 1382، بررسی روند بهره وری صنایع استان آذربایجان شرقی در 5 سال و تجزیه و تحلیل عوامل موثر بر آن، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی تبریز.
- کنگره ملی بهره وری ایران، 1379، مجموعه مقالات تجربه های موفق بهره وری در کشور، تهران
- طاهری، شهنام، 1383، بهره وری و تجزیه و تحلیل آن در سازمانها، انتشارات افرنگ، چاپ هشتم.
- گزارش، 16-18 دسامبر 2003 دهلی نو، هند، سمپوزیومی در خصوص ابعاد اجتماعی بهره وری، ترجمه احمد عابدی- آدرس اینترنتی : [WWW. Nipo.ir](http://WWW.Nipo.ir)

ابراهیم عباسی نسب

کارشناس امور اداری اداره کل تبلیغات اسلامی استان